

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКОГО ТА ЗМІШАНОГО ТИПІВ ПРАВОВИХ СИСТЕМ

Коритко Л. Я.,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри загальноправових та гуманітарних дисциплін
Івано-Франківського інституту «Одеська юридична академія»
ORCID: 0000-0002-3812-205X*

Ткач О. В.,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту і маркетингу
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID: 0000-0001-9833-9544*

Кучера А. М.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID: 0000-0002-8201-577X*

Коритко Л. Я., Ткач О. В., Кучера А. М. Проблемні питання співвідношення англо-американського та змішаного типів правових систем.

Стаття присвячена аналізу співвідношення англо-американського та змішаного типів правових систем.

Зазначено, що правові системи класифікують на типи або сім'ї. Типи правових систем об'єднують системи права різних держав на основі спільності джерел права, правової культури та інших ознак.

Встановлено, що теоретиками права та компаративістами сформульовані ґрунтовні визначення досліджуваних правових явищ, таких як, правова система, правова сім'я/тип правових систем, англо-американський тип правових систем, змішаний тип правових систем тощо.

Авторами запропоновано послуговуватися короткими, водночас змістовно ємними дефініціями:

- Англо-американський тип представляє собою сукупність національних правових систем держав, що мають спільні риси, судовий прецедент визнається як основне джерело права.
- Змішаний тип правових систем представляє собою сукупність національних правових систем держав, які мають спільні риси, притаманні романо-германському та англо-американському типам.

Наголошено, що змішаний тип правових систем – більш складне державно-правове явище, що характеризує зближення правових систем у сучасному світі. Змішаний тип правових систем вживається також як гібридний тип, що характеризується поєднанням (гібридом) елементів різних правових систем.

Спільними рисами англо-американського та змішаного типів правових систем є домінування процесуальних норм над матеріальними; відповідно важливість судової гілки влади, значна роль судів та незалежний статус суддів.

Зазначено, що ці два типи правових систем мають певні відмінності. Основна відмінність полягає в пріоритеті джерел права: прецедент в англо-американському типі та нормативно-правовий акт разом з прецедентом в змішаному типі.

Акцентовано, що англо-американський тип поєднує в собі дві групи: англійську та американську, які мають деякі відмінності одна від одної. Змішаний тип теж поєднує дві групи правових систем держав: скандинавську та латиноамериканську, що характеризуються певними особливостями.

Доведено, що співвідношення англо-американського та змішаного типу правових систем є доволі складною науковою категорією. Має місце як відмінність, так і запозичення та взаємодія, взаємопроникнення державно-правових явищ між цими типами правових систем.

Ключові слова: правова система/правова сім'я, тип правових систем, англо-американський тип, змішаний тип/гібридний тип, джерела права.

Korytko L.Y., Tkach O.V., Kuchera A.M. Problematic issues in the correlation between Anglo-American and Mixed Legal Systems.

The article is determined to the analysis of the relationship between the Anglo-American and Mixed types of legal systems.

It is noted that legal systems are classified into types or families. Types of legal systems unite the legal systems of different states on the basis of common sources of law, legal culture, and other characteristics.

It has been established that legal theorists and comparativists have formulated thorough definitions of the legal phenomena under study, such as legal system, legal family/type of legal systems, Anglo-American type of legal systems, Mixed type of legal systems, etc.

The authors suggest using short, yet meaningful definitions:

- The Anglo-American type is a set of national legal systems of states that have common features, judicial precedent is recognized as the main source of law.
- The Mixed type of legal systems is a set of national legal systems of states that have common features inherent in the Romano-Germanic and Anglo-American types.

It is emphasized that the Mixed type of legal systems is a more complex state-legal phenomenon that characterizes the convergence of legal systems in the modern world. The Mixed type of legal systems is also used as a hybrid type, characterized by a combination (hybrid) of elements of different legal systems.

Common features of the Anglo-American and Mixed types of legal systems are the dominance of procedural norms over substantive ones; accordingly, the importance of the judicial branch of power, the significant role of the courts, and the independent status of judges.

It is noted that these two types of legal systems have certain differences. The main difference lies in the priority of sources of law: precedent in the Anglo-American type and a regulatory legal act together with precedent in the Mixed type.

It is emphasized that the Anglo-American type combines two groups: English and American, which have some differences from each other. The Mixed type also combines two groups of legal systems of states: Scandinavian and Latin American, which are characterized by certain features.

It is proven that the relationship between the Anglo-American and Mixed types of legal systems is a rather complex scientific category. There is both difference and borrowing and interaction, interpenetration of state and legal phenomena between these types of legal systems.

Key words: legal system/legal family, type of legal systems, Anglo-American type, Mixed type/Hybrid type, sources of law.

Постановка проблеми. В сучасній юриспруденції актуальними залишаються порівняльно-правові дослідження. Найбільш доцільними слід вважати порівняння типів правових систем, що дає змогу зрозуміти правову та політичну карту глобалізованого світу.

Водночас порівняння правових систем окремих держав сприятимуть налагодженню ефективного співробітництва між такими державами в різних сферах: дипломатичній, міжурядовій, зовнішньоекономічній, енергетичній, екологічній, антитерористичній тощо. Так само, як і порівняння окремих елементів правових систем: принципів права, правотворчості, системи права, галузей, підгалузей, інститутів, норм права, правових відносин, правової культури будуть спонукати, окрім інших, до розвитку ще й наукової співпраці між державами.

Англо-американський та змішаний типи правових систем – це два рівнозначні державно-правові явища. Вони є однаково цінними за своєю правовою природою і важливими для теоретико-правових та порівняльно-правових досліджень.

Все вищевказане визначає актуальність даної наукової праці.

Метою статті є аналіз співвідношення англо-американського та змішаного типів правових систем.

Для цього необхідно розв'язати наступні завдання:

- уточнити дефініції «англо-американський тип правових систем» та «змішаний тип правових систем»;
- визначити спільні риси зазначених типів правових систем;
- зосередитися на відмінностях між цими двома типами правових систем.

Стан опрацювання проблематики. На світовому рівні найбільш вагомий внесок в дослідження правових систем, їх типологію зробили французький учений, один з найбільших фахівців з порівняльного правознавства Рене Давид, а також німецький вчений Конрад Цвайгерт та узбецький вчений-юрист Акмаль Саїдов.

Сьогодні в юриспруденції вивчаються питання типології правових систем багатьма українськими теоретиками права та компаративістами. Оніщенко Н. М. проаналізувала теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи. Сучасні підходи до типології правових систем виклала Атаманова Н. В. Переосмислення класифікаційних критеріїв правових сімей здійснили Михайліна Т. В. та Гоцуляк Ю. В. Власне англо-американська правова сім'я, конкретно юридична діяльність, ґрунтовно досліджувалася Тихомировим Д. О. та Корнелюк Ю. І., а проблемні питання класифікації змішаних правових систем – Саміло Г. О. Але суттєві питання співвідношення англо-американського та змішаного типів правових систем недостатньо висвітлені в сучасних теоретико-правових та порівняльно-правових дослідженнях вітчизняних науковців.

Виклад основного матеріалу. В теоретико-правовій науці під правовою системою розуміють сукупність всіх правових явищ, притаманих конкретній державі або групі держав. Правові системи класифікують на типи або сім'ї. Типи правових систем об'єднують правові системи різних держав на основі спільності джерел права, правової культури, історичного розвитку.

Типологізація правових систем має на меті не просто теоретизоване об'єднання їх в групи на основі спільних та відмінних характеристик. Стратегічним завданням є виділення закономірностей розвитку й фактичного буття права в межах правових систем спорідненого типу, відмінностей у розвитку, що зумовлюють прогрес чи регрес правової системи, використання надбань даних досліджень у науці та практиці правової компаративістики для коригування окремих правових інституцій [1, с. 28].

Наукове дослідження правових систем почали здійснювати теоретики права-компаративісти, починаючи з кінця XIX – початку XX ст., що спонукало до проведення I Міжнародного конгресу порівняльного права у Парижі 1900 року.

Англо-американський тип представляє собою сукупність національних правових систем держав, що мають спільні риси, судовий прецедент визнається як основне джерело права.

Англо-американська правова сім'я як система загального права (common law) являє собою сукупність національних правових систем, які мають загальні риси, що проявляються у єдності закономірностей і тенденцій на основі норми, сформульованої суддями у судовому прецеденті, який є основним джерелом (формою) права, у поділі права на загальне право і право справедливості, у превалюванні процесуального права над матеріальним [2, с. 74]. Таке ґрунтовне визначення дає майже цілісну характеристику цього типу правових систем, адже перелічено його основні ознаки.

Англо-американський тип поєднує в собі дві групи: англійську та американську, які теж мають певні відмінності. До англійської групи відносять правові системи Великої Британії, Ірландії, Канади, Австралії, Нової Зеландії, та інших держав Британської Співдружності. До американської групи відносять правову систему США та окремих штатів США.

Слід зазначити, що компаративістами першочергово запропоновано в науковий обіг власне англосаксонський тип, як систему загального права, що виник у Англії в XI ст. та остаточно сформувався в XIII ст. Але з врахуванням формування та розвитку правової системи Сполучених Штатів Америки (з XVII – XVIII ст.), впровадження до американського континенту англійського права, доцільно поєднання англійського та американського права в один тип: англо-американський.

Правова система США має свої особливості, зумовлені насамперед формою державного устрою та формою правління цієї держави, характеризується дворівневою структурою.

Англійське загальне право мало вирішальний вплив на розвиток правової системи США. Зважаючи на те, що загальне право розвивалося юристами-практиками (а не вченими в університетах, як в країнах романо-германської правової сім'ї), йому притаманна певна стихійність, відсутність строгої логіки і структури в побудові. Головною особливістю є те, що прецедент є основним джерелом права,

тобто норма права створюється з конкретного рішення і є менш абстрактною. Прецедент має бути зразком, прикладом, як поводитися у подібній ситуації, якщо вона виникне знову [2, с. 72].

Змішаний тип правових систем – більш складне державно-правове явище. Характеризує зближення правових систем у сучасному світі.

Розширене визначення змішаного типу запропонувала Г. О. Саміло, яка вважає, що поняття змішаної правової системи можна визначити як сукупність національних правових систем різних країн, які мають спільні риси, такі як: поєднання в регулюванні суспільних відносин західної традиції права, релігійних норм та правових звичаїв; суттєвий вплив на формування права культурних та релігійних традицій народу, що мешкає у певній державі; мирне співіснування різних культур, які особливо сприймають право; поєднання універсального права з особливими нормами права та іншими соціальними нормами; наявність правових комбінацій між системами та підсистемами різного походження; культурний плюралізм та зіткнення різних культур; в деяких випадках наявність перехідної економіки [3, с. 48]. Схиляємося до визначення, що змішаний тип правових систем представляє собою сукупність національних правових систем держав, які мають спільні риси, притаманні романо-германському та англо-американському типам. В юридичній науці змішаний тип правових систем вживається також як гібридний тип, що характеризується поєднанням (гібридом) елементів різних правових систем.

До змішаного типу відносять скандинавську групу та латиноамериканську групу.

Скандинавську групу складають правові системи Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії, Ісландії. Важливу роль відіграють нормативно-правові акти, але велике значення має судова практика, характеризується високим рівнем уніфікації законодавства між державами та соціальною спрямованістю державного режиму.

До латиноамериканської групи відносять правові системи держав, пов'язаних спільним історичним розвитком та колоніальним минулим: Аргентини, Бразилії, Мексики, Парагваю, Чилі, Уругваю. Особливістю вважається сильний вплив американського права у сфері публічних відносин. Натомість приватне право зазнало впливу французьких кодексів Наполеона та європейських правових доктрин, базується на римському праві.

Спільними рисами англо-американського та змішаного типів правових систем є домінування процесуальних норм над матеріальними; відповідно важливість судової гілки влади, значна роль судів та незалежний статус суддів.

Водночас, ці два типи правових систем мають певні відмінності. Зокрема, в державах, правові системи яких відносять до англо-американського типу основним джерелом права є судовий прецедент. Ю. І. Корнелюк приходиться до висновку, що в усіх країнах англо-американської правової сім'ї до суддів ставляться з більшою повагою в суспільстві, ніж до їхніх колег у романо-германській правовій сім'ї. На думку науковиці, це пов'язано з тим, що судова влада англо-американської правової сім'ї більш незалежна від інших гілок влади та менше контролюється з їхнього боку [4, с. 74].

Правові системи держав змішаного типу визнають переважаючим нормативно-правовий акт, але судовий прецедент так само використовується як повноцінне джерело. Має місце поділ права на приватне і публічне, що є визначальною ознакою правових систем романо-германського типу.

Як зазначено вище, англо-американський тип поєднує в собі дві групи: англійську та американську, які мають деякі відмінності одна від одної. Змішаний тип теж поєднує дві групи правових систем держав: скандинавську та латиноамериканську, що характеризуються певними особливостями.

Враховуючи сучасні тенденції в світовому правовому просторі щодо поступового зближення правових систем, слід зазначити, що співвідношення англо-американського та змішаного типу правових систем є доволі складною науковою категорією. Має місце як відмінність, так і запозичення та взаємодія, взаємопроникнення державно-правових явищ між цими типами правових систем.

При цьому спостерігається свого роду унікальність правових систем держав англійської групи та американської групи англо-американського типу та кожної правової системи скандинавської та латиноамериканської груп змішаного типу.

Висновки. Станом на сьогодні теоретиками права та компаративістами сформульовані ґрунтовні визначення досліджуваних правових явищ, таких як, правова система, правова сім'я/тип правових систем, англо-американський тип правових систем, змішаний тип правових систем тощо.

Не претендуючи на оригінальність, вважаємо достатнім послуговуватися короткими, водночас змістовно ємними дефініціями. Англо-американський тип представляє собою сукупність національ-

них правових систем держав, що мають спільні риси, судовий прецедент визнається як основне джерело права. Змішаний тип правових систем – сукупність національних правових систем держав, які мають спільні риси, притаманні романо-германському та англо-американському типам.

Спільними рисами англо-американського та змішаного типів правових систем є домінування процесуальних норм над матеріальними; відповідно важливість судової гілки влади, значна роль судів та незалежний статус суддів.

Окрім того, спостерігається схожість побудови: англо-американський тип поєднує в собі англійську та американську групи, які мають відмінні риси. Змішаний тип теж поєднує дві групи правових систем держав: скандинавську та латиноамериканську, що характеризуються певними особливостями.

Загалом, ці два типи правових систем мають деякі відмінності, що зумовлено різним історичним розвитком держав, особливостями форми державного устрою, правління та режиму, правопорядку в цілому. Основна відмінність полягає в пріоритеті джерел права: прецедент в англо-американському типі та нормативно-правовий акт разом з прецедентом в змішаному типі. В змішаному типі правових систем має місце поділ права на приватне і публічне.

Перспективними напрямками майбутніх досліджень вважаємо подальший порівняльно-правовий аналіз різних типів правових систем, зокрема держав Європи. Задля глибшого розуміння інтеграційних процесів на європейському континенті доцільно ґрунтовно дослідити правові системи держав романо-германського типу та держав скандинавської групи змішаного типу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Михайліна Т.В., Гоцуляк Ю.В. Типологізація правових сімей: переосмислення класифікаційних критеріїв та видового складу. *Науковий вісник УжНУ. Серія Право*. 2021. Випуск 63. С. 27-31. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.63.4>. <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/08/6.pdf> (дата звернення: 26.03.2026).
2. Корнелюк Ю., Кратко Т. Особливості становлення та розвитку англо-американської правової системи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2020. № 4 (28). С. 69–76. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2020.28.069>. <https://science.lpnu.ua/law/all-volumes-and-issues/volume-7-number-428-2020> (дата звернення: 27.03.2026).
3. Саміло Г.О. Змішані правові системи: проблеми класифікації. *Науковий вісник УжНУ. Серія Право*. 2015. Випуск 33. Т. 1. С. 46-49. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3e8c4b9d-58e7-47f7-a3fa-e7e3fbb251bb/content> (дата звернення: 26.03.2026).
4. Корнелюк Ю.І. Здійснення окремих видів юридичної діяльності в умовах англо-американської правової сім'ї. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2020. Т. 7. № 2. С. 71–76. <https://ena.lpnu.ua/server/api/core/bitstreams/018d4544-093a-4412-89fb-7324effe9a67/content> (дата звернення: 27.03.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 31.03.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації: 10.05.2026

© Коритко Л.Я., Ткач О.В., Кучера А.М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0